

DVA BAROKNA ALTARISTA NA ZADARSKOM PODRUČJU

IVES ČAČE

Filozofski fakultet u Zadru

UDK: 73.034(497.10)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1985-12-16

U 18. stoljeću u Zadru preuređivane su mnoge crkve u duhu baroka. Materijala ima mnogo, na koji dosad nije bila obraćana pažnja. U ovom radu se osvjetljava rad dvojice prota altarista u tom vremenu i prostoru.

Prvi od njih, Michiel Coste, otvorio je u Ninu svoju oltarsku radionicu i radio na zadarskom području 28 godina (1752—1780). Za sada poznajemo njegova djela: oltar sv. Sakramenta u katedrali u Pagu, krstionicu za istu crkvu, oltare sv. Dominika i sv. Vinka za dominikansku crkvu u Zadru te oltar sv. Roka za župnu crkvu sela Bibinje. Drugi majstor, Gasparo Albertini, poznat je od ranije a sada su otkrivena 3 nova djela: oltar sv. Valentina za katedralu u Pagu, tabernakul za crkvu sela Dinjiške i tabernakul za crkvu u Kolanu (sve na Pagu).

Poznato je da su tokom 18. stoljeća gotovo sve crkve zadarskog područja preuređivane u duhu baroka kako graditeljskim zahvatima tako i novim uređenjem unutarnjeg prostora. Interijeri su većinom modernizirani zamjenom starih oltara, odnosno dodavanjem novih. Na ovom području inače nedostaje javne i monumentalne skulpture pa je stoga proučavanje oltara i dosega njihovih majstora zanimljivo za praćenje razvoja kiparstva u to vrijeme. Do sada tematika nije podrobnije obrađivana. Neke podatke donosi Bianchi; o pojedinim spomenicima pisao je Kruno Prijatelj a dotakao ih se i Ivo Petricioli.¹

Na temelju dosadašnjeg uvida u dokumente sačuvane u Historijskom arhivu u Zadru, u ovoj prilici osvrnut ćemo se na djelovanje dvaju majstora — prota altarista — na zadarskom području.

I

Prvi od njih Michiel Coste imao je većeg udjela u formiranju barokne atmosfere na zadarskom području kao altarist, a sudeći po nagovještajima u dokumentima, i kao graditelj. Michiel

¹ C. F. Bianchi, *Zara Cristiana*, I—II, Zadar, 1877—79; A. Horvat, R. Matejčić, K. Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb, 1982, gdje se nalazi i sva relevantna literatura; I. Petricioli, *Povijesni i umjetnički spomenici po Zadru*, Zadar, 1981; *Katedrala sv. Stošije u Zadru*, Zadar, 1985.

Coste, rodom iz Feltre,² nastanio se u Ninu 1752. godine i tamo otvorio svoju oltarsku radionicu.³ Šest godina kasnije doveo je u Nin brata Francesca koji sebe naziva arhitektom oltara.⁴

Interesantno je napomenuti da se u dokumentima spominje kao mrtav 1755. i 1756. godine proto altarist Pietro Coste koji je u Zadru imao svoju kuću s radionicom.⁵ Na žalost za sada nismo u stanju, u Zadru, atribuirati ni jedno djelo ovome majstoru niti utvrditi u kakvom je odnosu prema Michielu Coste.

Jedan proto pod imenom Pietro Coste javlja se međutim 1740. godine na Hvaru (oltar Gospe od sedam žalosti u katedrali u Hvaru).⁶ Možda je u nekoj vezi s prethodnima Pietro Costa, sin Bernarda, iz Mletaka, koji je do 1771. godine napravio oltar sv. Luke u Sitnome u Poljicima a 1787. sklopio ugovor za izradbu oltara u crkvi sv. Marije u Sućurju, a tada je inače boravio u Makarskoj. Iste godine izradio je nacrt za neizvedeni oltar Gospe od Poššana u Splitu.⁷

Vratimo se našem majstoru Michielu Coste. Između 1763. i 1766. godine on se pojavljuje pod imenom Girolamo Coste, trećoredac. Naknadno saznajemo da je između 1766. i 1773. prestao biti trećoredcem.⁸ U dokumentima nalazimo ga 1775. godine kada je molio ninsko vijeće da mu se dodijele zemlje Vrtline u Zatonu, gdje je već sagradio kuću, u zamjenu za one zemlje u Ninu kojih

² Naučna biblioteka — Zadar, Rukopisi (ms. 391), M. L. Ruich, *Notizie storiche della città di Pago*, MDCCCLXXIII, str. 5.

³ Historijski arhiv u Zadru (dalje: HAZd), *Consiliorum Nonz liber II*, str. 53 i 58a.

⁴ Isto, str. 104a i 112.

⁵ Arhiv samostana sv. Frane u Zadru, svežanj VII/126 (naplata duga od supruge Ane). HAZd, Zadarski notari, Antonio Ferrari, 1747—1775, busta VIII, fasc. XIII, br. 17: predstavlja popis dobara poslije smrti gospođe Ane pokojnog prota Pietra Coste. Kuća je bila na kat i imala je radionicu u prizemlju. Izgradio ju je sam proto, a nalazila se u predjelu Sv. Katarine. Preciznu lokaciju bi tek trebalo utvrditi.

⁶ D. Domančić, »Barokni oltar Petra Coste' u hvarskoj stolnici«, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 20, 1975, str. 157—64.

⁷ Isto; te C. Fisković, »Žrtvenik Petra Coste u Sitnom sred Poljica«, *Radovi Centra JAZU u Zadru*, 25, 1978, str. 233—242. Obojica autora pretpostavljaju da se radi o jednoj osobi. S obzirom na nove podatke vjerojatnije je da se radi o dvjema osobama od kojih bi P. Coste koji je 1740. radio na Hvaru mogao biti altarist Pietro Coste iz Zadra koji je bio već mrtav 1755.

⁸ HAZd, Arhiv Dominikanskog samostana, sign. 1070. U konceptu nedatiranog dokumenta govori se o raskidu prijašnjih ugovora i utvrđuje da izvršeni radovi odgovaraju isplaćenju svoti; procjenu je, uz obostrani pristanak, izvršio proto Pietro Degani. Isti sadržaj nalazi se u pismu koje je potpisao Michiel Coste a upućeno je nepoznatom adresatu 8. III 1773. M. L. Ruich, sp. dj. i mj.: »...proto Michele Coste... conosciuto altre volte sotto nome di fra Girolamo Coste...«

Michiel Coste Afermo manoj

Potpis iz 1752. s ugovora za Pag

*Jo. Grolimo Coste Afermo manoj
Fu. La medena*

Potpis iz 1763. s ugovora u Zadru

*Jo. Proto Michiel Coste Afermo manoj
con mio Sramento*

Potpis iz 1779. s ugovora u Zadru

se 1772. godine odrekao u korist svoga brata,⁹ vjerojatno već spomenutog Francesca. Molba mu je jednoglasno prihvaćena. Posljednji put spominje se u dokumentima 1780. godine (o pojedinostima v. dalje). Vjerojatno je uskoro nakon toga i umro.

Prvo djelo za koje znamo iz dokumenta, a koje se sačuvalo, oltar sv. Sakramenta u katedrali u Pagu ugovorio je Michiel Coste 1752. godine s istoimenom bratovštinom.¹⁰ Tada je predviđena izgradnja menze s tabernakulom a 1777. godine novim

⁹ HAZd, *Consiliorum Nove*, liber II, str. 132.

¹⁰ HAZd, Paški notari, Francesco Ruich, 1748—77, busta I, fasc. II, instr. 8. 1748. god. za dominikansku crkvu u Zadru bio je izrađen oltar sv. Rozarija. God. 1807. kupljen je da bude glavnim oltarom katedrale u Pagu, o čemu svjedoči natpis na oltaru (v. također Bianchi, *Zara cristiana*, II, 1879, str. 15 te HAZd, Spisi francuske uprave, list 5—8, provedeno 14. III 1812. dok sam ugovor nosi datum 25. I 1807). Oltar ima bočna krilca s glavama anđela koje je izradila ista ruka koja je izvela anđeoske glave na bočnim pilastrima menze oltara sv. Sakramenta. Iako se mogu naći različita objašnjenja, nije isključeno da je M. Coste djelovao na zadarskom području i prije 1752. U arhivu dominikanskog samostana, na žalost, nema dokumenata o gradnji ovoga oltara. Na misao o povezanosti ovog oltara s djelovanjem M. Coste inače navodi još jedna usporedba; biljne mramorne intarzije na antependiju oltara sv. Rozarija slične su analognim, doduše jednostavnijim, intarzijama na prvim stepenicama svih četiriju oltara sigurno atribuiranih radionci M. Coste.

ugovorom dodan je i gornji dio oltara.¹¹ Radovi su bili završeni do 1783, kada je oltar i posvećen.

Oltar je arhitektonskog tipa. Menza je u obliku sarkofaga, s biljnim ukrasom na ivicama i prikazom »Agnus dei« u kartuši. Tabernakul je formiran kao tempietto s figurom uskrslog Krista na vrhu. Pozadina mu je niša kojoj je svod uobličan kao školjka čiji se centar nalazi točno iza Krista. Oltar završava dvjema skraćenim volutama s puttima a između njih je medaljon s motivom Sveviđećeg oka, simbola sveznanja, mudrosti i savršenstva.

Drugo njegovo djelo bilo bi, prema Ruiću, krstionica od crvenog mramora, izrađena također za pašku katedralu 1760. godine.¹² Nalazi se s lijeve strane ulaza u crkvu, oblika kaleža. Danas joj nedostaje drveni poklopac s figurom Ivana Krstitelja.

Niz godina Michiel Coste radi za samostan sv. Dominika u Zadru.

Prve ugovore potpisao je u svibnju i lipnju 1763. godine imenom Girolamo Coste.¹³ Stari oltar sv. Dominika morao je izvaditi s njegova dotadašnjeg mjesta, očistiti i popraviti njegov antependij kao i mramorni ukras koji se nalazio oko pale sveca. U novi oltar trebalo je da ugradi očišćeni antependij kao i već postojeće likove sv. Marije, sv. Katarine i sv. Marije Magdalene, koje je trebalo postaviti oko slike sv. Dominika. Stepenice, pod s intarzijama, svijećnjake i vaze od trogirskog kamena, stupove i atiku oltara trebalo je da učini nove prema vlastitom priloženom nacrtu. Taj posao procijenjen je na 200 cekina, koji će se isplaćivati sukcesivno po završenim etapama rada.

Ostatak trogirskog kamena kao i ostatke starog oltara i njegove anđele, osim kipa sv. Platona, daju se protu za izradbu oltara u dominikanskoj crkvi sv. Rosarija u Ninu. Do danas ovome djelu nismo ušli u trag.

Prema sačuvanim dokumentima antependij s reljefom nije tada ugrađivan u oltar.

Oltar sv. Vinka proto Coste je trebao učiniti prema vlastitom nacrtu, pod uvjetom da se materijalom i stilom slaže s onim sv. Dominika.

Za njega će Michiel Coste dobiti 250 cekina. U svibnju 1766. godine isplaćeno mu je 218 cekina za dio izvršenih radova. Iste

¹¹ HAZd, Paški notari, Nicolo Mirkovich, 1774—1810, busta III fasc. 22, instr. 90. Treba primijetiti da su oba ugovora učinjena u vrlo svečanoj formi uz prisustvo sudaca, gastalda bratovštine i vijećnika grada Paga, što govori o majstorovu ugledu.

¹² M. L. Ruich, *sp. dj.* i mj.

¹³ HAZd, Arhiv dominikanskog samostana (dalje ADS), sign. 1070.

godine počinje spor između uglednih zadarskih patricija braće Natala i Antonija Nassis i priora dominikanskog samostana Francesca Maria Faini oko oltara sv. Vinka.¹⁴ Braća se nisu složila s novom koncepcijom uređenja crkve i promjenom oltara niti s promjenom njegova mjesta u crkvi. Budući da su njihovi preci 1609. godine dali »indoradoru« iz Venecije Pietru Salamone izraditi drveni pozlaćeni oltar¹⁵ (koji je na sebi imao čak 4 obiteljska grba), smatrali su da imaju isključivo pravo odlučivanja o njegovoj sudbini. Radovi su tako prekinuti na neko vrijeme. Svakako je spor riješen bar djelomično u korist braće Nassis, jer iz dokumenata o različitim troškovima samostana saznajemo da je 1771 godine nekom marangonu plaćeno za postavljanje gornjeg dijela drvenog oltara sv. Vinka na mramornu menzu.¹⁶

Michiel Coste ponovo je radio na oltarima sv. Dominika i sv. Vinka između 1776. i 1780. godine.¹⁷ Tada već samostan u Zadru ima novog priora —Vanaccu, i koncepcija preuređenja crkve svakako se mijenja jer su oltari ponovno morali biti pomicali i preuređivani. U konceptu novog ugovora tada se spominju oko pale sveca postavljeni likovi sv. Marije i dvaju anđela onako kako ih sada vidimo. To znači da su nastali između 1766. i 1776. godine¹⁸ Ponovno nema spomena o reljefnom antependiju niti u konceptu ugovora, niti među računima o isplatama iz kojih se mnogo štošta saznaje. Tako znamo ovaj put njegove suradnike: trogirski kamen mu je nabavljao »Vincenzo Majanovich detto Raguseo« a mramor iz Venecije Gregorio Morlaiter di Gio(vanni) Ma(ria). Majstor Filippo uradio je neke kapitele. Također je iz kamenoloma u blizini grada dovezao obrađeno kamenje za svotu od 6 lira koliko iznosi i jedna dnevnicica. Majstor Boaro izradio je druge kapitele a majstor Domenico vaze od trogirskog kamena. Za prota Degana navedene su samo isplaćene djevnice, i to neveliki iznosi, pa tako za sada ostaje skriveno koji je njegov udio u svemu tome. Giuseppeu Devita isplaćeno je 1778. godine 9 cekina za kip sv. Vinka.¹⁹ Nejasno

¹⁴ HAZd, ADS, sign. 1104.

¹⁵ HAZd, ADS, sign. 1104.

¹⁶ HAZd, ADS, sign. 1106.

¹⁷ HAZd, ADS, sign. 1070 i 1127.

¹⁸ Kako se u prvom ugovoru spominju likovi sv. Katarine i sv. Magdalone a u drugom dva anđela, s obzirom da su oba ugovora sklopljena pred priorima samostana, teško da su likovi pogrešno imenovani. Vjerojatno su se likovi svetica razbili pa su zamijenjeni likovima anđela, ali su im podno nogu dodani atributi svetica s polomljenog reljefa.

¹⁹ Za ovu se osobu smatra da je istovjetna sa slikarom Sebastijanom Devita Splićaninom. O tome K. Prijatelj, »Splitski barokni slikar Sebastijan Devita«, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 16, 1966, str. 271—78.

je što ovaj slikar ima s kipom koji je tek 1780. god. bio dovršen ali neposlan u Zadar,²⁰ jedino ako se ne radi o nacrtu za nj.

U istom pismu saopćava Morlaiter prioru samostana da mu je cjenkanje s izvjesnim Zottijem uspjelo i da je iznos smanjen na uobičajenu visinu. Dalje se navodi da je kip dovršen i da je izazvao udivljenje među gledaocima. Prema Bianchiju Francesco Zotti izradio je dvije godine kasnije, 1782, kip uskrslog Krista za zadarsku katedralu.²¹ Bio je postavljen iznad glavnog oltara u crkvi. Od njega se sačuvalo samo torzo a danas se nalazi u Stalnoj izložbi crkvene umjetnosti u Zadru. S obzirom na ove podatke moglo bi se pretpostaviti da su ova dva Zottija ista osoba a i da je sv. Vinko njegovo djelo.

Danas oltar sv. Dominika na gornjem dijelu ima prikazanu, nešto modificiranu, temu čuda u Sorianu u kombinaciji reljefa i slike. Na antependiju prikazano je uskrsnuće nećaka kardinala Fossonove, prema legendi o životu sv. Dominika.²² Cjelina je zaključena atikom od bijelog trogirskog kamena. Nedostaje prateći dio inventara od trogirskog kamena. Sada se taj oltar nalazi u zadarskoj katedrali, lijevo od ulaza.²³

Oltar sv. Vinka izgleda gotovo jednako onako kako je zamišljen, osim što nedostaju svijećnjaci i vaze od kamena i kip sv. Vinka koji je u njegovoj drugoj verziji bio postavljen u nišu oltara. I ovaj oltar se danas nalazi u katedrali Zadra, nasuprot onome sv. Dominika.²⁴ Između dva rata oltar je bio namijenjen čuvanju relikvija a i danas ima istu svrhu. Prvotna forma niše oltara nije jače narušena tadašnjim dodavanjem vratnica. Budući da je kip sv. Vinka očuvan, ne bi bilo većih teškoća da se oltaru vrati njegov izvorni izgled.

U međuvremenu (1768) proto Coste je sklopio prvo usmeni a zatim i pismeni ugovor sa seljanima Bibinja za izgradnju oltara -

²⁰ HAZd, ADS, sign. 928, pismo G. Morlaitera iz Venecije upućeno prioru dominikanskog samostana u Zadru.

²¹ C. F. Bianchi, *sp. dj.*, str. 103.

²² Prva tema odnosi se na priču prema kojoj je 1530. u Sorianu nekom dominikancu iz siromašnog samostana Gospa u pratnji sv. Katarine Aleksandrijske i sv. Marije Magdalene poklonila sliku osnivača reda. Sredinom 17. st. ovaj je datum postao i službeni praznik kod dominikanaca, pa ova tema postaje vrlo popularna u slikarstvu tog vremena. Npr. u Dalmaciji M. Ponzoni tih godina slika 3 pale ovog sadržaja. Druga tema je poznata mnogo dulje, no popularnost joj naglo raste u slikarstvu 18. stoljeća.

²³ C. F. Bianchi, *sp. dj.*, str. 113 i 118. Ovaj oltar spominje i K. Prljatelj u *Barok u Hrvatskoj*, str. 760, pod imenom sv. Vinka, ne znajući za autora.

²⁴ HAZd, ADS, sign. 1070; C. Bianchi, *sp. dj. i mj.*; I. Petricioli, *Katedrala sv. Stošije u Zadru*, Zadar, 1985, str. 35, spominje ovaj oltar kao onaj koji je sastavljen od dijelova oltara koji su doneseni iz Sv. Marcela. Kip sv. Vinka nalazi se u spremištu Nadbiskupije.

ra sv. Roka u njihovoj župnoj crkvi.²⁵ Mramor su sami nabavili. Trebalo je da proto samo izradi oltar i tri anđela od trogirskog kamena. Za to mu je plaćeno 130 cekina.

Ovaj oltar također je arhitektonskog tipa. Antependij je ovaj put od inkrustiranog mramora. Četiri stupa podržavaju atiku koje duktus već poznajemo s dominikanskih oltara. Na njoj se sada nalaze dva putta od obojenog drveta, dok se treći nalazi u župnoj kući. Na zaglavnom kamenu oltara nalazi se loša replika originalne glave anđela. Razlog vjerojatno leži u tome što je za vrijeme prošlog rata u neposrednoj blizini pala bomba pa je tada potpuno uništen jedan bočni oltar a tabernakul oltara sv. Roka također je razlupan pa mu nedostaje lice. Izrađen je bio u obliku tempietta.

S obzirom na raspon od 28 godina rada i života na ovom području vjerojatno je da će se naći još sačuvanih njegovih djela.

Oltar sv. Sakramenta iz Paga predstavlja djelo pročišćene koncepcije s diskretnom upotrebom rokoko elemenata. Rasporedom masa oslobođen je težine materijala od kojeg je raden. Taj dojam pojačavaju stupovi postavljeni ukoso na središnju os cijelog sklopa i nedostatak atike u klasičnoj ulozi zaključka oltara. Nota klasicizma provučena je upotrebom samo dviju boja: crvene kao osnove i bijele kao akcenta. Izrazit smisao za scenografiju zgusnut je u figuri uskrslg Krista. Pažljivo gradirani volumeni menze i tabernakula uznose ga do visinske točke u kojoj postaje središtem cijele scenografije i ishodište školjke koja se rastvara prema gore i uspostavlja izravan međuodnos uskrslg Krista i Svevidećeg oka. Sam lik Krista klasičnog je stava, naturalistički modeliranog tijela i sudržane dinamike.

Koncepcija oltara sv. Dominika predstavlja kompromis između zatečenog stanja i zahtjeva samostana, tako da je malo ili nimalo mjesta ostalo za samog majstora. Oltar sv. Vinka je iznuđeno rješenje koje proistječe iz podređivanja koncepciji oltara sv. Dominika; jedino u izradi antependija ovog oltara došlo je na vidjelo majstorstvo njegova autora, koji nas direktno vodi antependiju paškog oltara sv. Sakramenta.

Skulptura oltara sv. Dominika u Zadru i sv. Sakramenta u Pagu odaje autore kao poznavaoce suvremenih strujanja među venecijanskim skulptorima. Ne možemo ništa reći o tome da li je jedan od autora bio sam proto Coste ili netko od njegovih suradnika ili, možda, neki majstor iz Venecije. Valja ipak naglasiti da je

²⁵ HAZd, Zadarski notari, Bartolo Ferrari, 1763—83, busta II, libro XI, str. 41—42.

na oltaru sv. Sakramenta skulptura toliko organski povezana s cjelinom sklopa, da je teško pretpostaviti da autori ili barem autor skulpture Krista nije bio prisutan kod izrade cijelog djela.

Ovo naglašavamo stoga što u pravilu, kad su skulpture uvožene (tj. kada autor skulpture nije sudjelovao u formiranju i ostvarenju zamisli cijeloga oltara), ma kako kvalitetne bile, one rijetko pokazuju veći stupanj suglasnosti s arhitekturom oltara koja se i sama inače shvaćala kao skulptura. Figuralni su dijelovi bili samo dio cjeline.

Do sada atribuirana djela radionice M. Coste različita su po koncepciji i dometu. Tome su, koliko smo mogli do sada utvrditi, umnogome pridonijele različite okolnosti u kojima su pojedina djela ostvarena. M. Coste (i njegovi suradnici?), kako se iz dokumenata vidi, dobija potpunu slobodu rada samo u Pagu, čiji građani prota prihvaćaju kao cijenjenog majstora.²⁶ Stoga nam se čini indikativnim zapažanje da je upravo oltar sv. Sakramenta u paškoj katedrali jedno od uspjeljivih ostvarenja na ovom području.

II

Drugi majstor bio je Gasparo Albertini iz Pirana (oko 1726—14. 03. 1811), jedan od najzaposlenijih oltarista u Istri i primorju.²⁷ Poznat je bio zbog izuzetnog poliranja kararskog mramora a ni njegova djelatnost kao skulptora nije beznačajna. Autor je više oltara od Novigrada Istarskog, preko Pirana, Velog Lošinja, Cresa do Kopra. Njegovo posljednje, do sada, poznato djelo bio je glavni oltar koparske katedrale iz 1788. godine. Dokumenti Zadarskog arhiva pokazuju da je majstor i kasnije bio aktivan. 1798. godine sklopio je ugovor s bratovštinom sv. Valentina katedrale u Pagu za izradu oltara sv. Valentina. Ugovor se nije sačuvao već zapis iz 1801. godine o namiri duga za dotad završene poslove na oltaru,²⁸ kao i tužba francuskoj upravi od 16. 10 1812. za na-

²⁶ Iz stila ugovora u Pagu jasno je da je Coste primljen s velikim poštovanjem i da je bio već na glasu kao vrstan majstor. Imao je odriježene ruke u nabavi mramorna i sam je putovao u Veneciju po nj (jedini uvjet bila je kvaliteta mramora i rada). Znak uvažavanja je i činjenica da od svih koji su morali tokom 18. stoljeća raditi u Pagu, Ruić spominje samo M. Coste. S druge strane rad na dominikanskim oltarima svojim ograničavajućim faktorima svakako je sputavao majstora. Osim toga dominikanci su na neki način obvezali majstora iznajmivši mu neke zemlje u Ninu te je on, po završetku rada na oltarima, na ime duga, ostao nadglednikom gradnje zvonika.

²⁷ S. Vrišer, *Baročno kiparstvo na Primorskem*, Ljubljana, 1983; R. Matejčić, »Djela baroknih oltarista Gašpara Albertinija iz Pirana i Franje Capovilla iz Kopra na Kvarneru i Rijeci«, *Zbornik za umjetnostno zgodovino*, 20, 1984, str. 65—70 (to je referat s 3. susreta povjesničara umjetnosti u Porto-rožu, s temom »Pogovori o baročni umetnosti na Slovenskem«).

²⁸ HAZd, Paški notari, G. Giadruleo 1799—1821, busta I fasc. III, dok. 68.

miru duga za isti oltar, potpisana od svjedoka, uz napomenu da je svjedok potpisuje jer majstor Albertini ne zna pisati.²⁹

Ovaj oltar je arhitektonskog tipa i uobičajene majstorove sheme. Na antependiju, u kartuši, izveden je reljef Večere u Emausu u blistavo bijelom kararskom mramoru. Scena je zapravo ponavljanje iste teme s glavnog oltara župne crkve u Lošinj, koju je majstor uradio između 1780. i 1783. godine. Tamo je stol postavljen u trijemu s kojeg se pogled pruža na trg s kućama u perspektivi i rudimentom krajolika sa stablom na desnoj strani, dok se na lijevoj nalazi ognjište na kojem se kuha večera a služavka poslužuje uzvanike večere. Na paškom reljefu pretpostavljeni trg je reduciran na samo jednu kuću zdesna i stabcem slijeva. Genre scena svedena je na psića podno stola. Čitav reljef izveden je iz ptičje perspektive, nedosljedno sprovedene. Likovi su rađeni s manje grafičkih detalja i približavaju se izvedbi likova iste teme glavnog oltara franjevačke crkve u Piranu. Umjesto tabernakula Albertini je na menzu postavio sarkofag za moći sv. Valentina. Sav u valovitim linijama, s cvijećem i anđelom na poklopcu od blistavog kararskog mramora, predstavlja sam za sebe prijatnu i neprenatranu cjelinu. Na bočnim stranama dodana su dva putta od običnog bijelog kamena, a gotovo ista takva dva nalaze se na volutama atike. Znatna je sličnost u izradi nadočnih lukova, nosnica, gornje usne, kose i šaka između anđela i putta. No čini nam se da razlike u materijalu nisu jedini izvor neslaganja između profinjnosti anđela i robustnosti puttâ kao i njihova nesrazmjera u odnosu na cjelinu sarkofaga.

Konačno, završetak oltara predstavlja klasično Albertinijevo rješenje: volute s puttima između kojih je medaljon s prikazom svetog Duha.

Gledano u cjelini ovo djelo je slabije od dotada izvedenih djela, no svakako mu i za nj pripada priznanje s obzirom na visoke godine u kojima ga je radio. Ovo djelo ima još jedan nedostatak: loše korespondira s okolinom. Znatno uže od interkolumnija bočnog broda s naglašeno tankim stupovima sažima se u se i gubi kontakt s gledaocem, što nikako nije namijenjeno ulozi oltara.

Sljedeći Albertinijev rad na Pagu predstavlja jedan mali tabernakul za crkvu sela Dinjiške.³⁰ Njemu su pripadala i dva anđela koja su bila postavljena sa strana tabernakula a kojima se do danas izgubio trag. Na temelju analogije može se majstoru sigurno pripisati i tabernakul bočnog oltara crkve u Kolanu na Pagu.

²⁹ HAZd, Spisi francuske uprave, dok. 176, 94—105. Razlika u datumima između majstorove smrti i službenog zavođenja ove ituzbe zacijelo proizlazi iz sporosti birokracije.

³⁰ HAZd, Paški notari, G. Giadruleo, 1799—1821, busta I, fasc. III, dok. 67 i fasc. VI, dok. 36.

Ives Čače: TWO BAROQUE ALTARISTS IN ZADAR AREA

Summary

Many churches were remade in the spirit of baroque in Zadar in the 18th c. There is a lot of material to which no special attention has been given. This article deals with the work of two altarists of the mentioned period.

The first, Michiel Coste opened his altar workshop in Nin and worked in Zadar area for 28 years (1752—1780). His works are the following: Sacramental altar in the cathedral in Pag, baptistry in the same church, St. Dominique and St. Vincent's altars in the Dominican church in Zadar and the altar of St. Roko for the parish church in the village of Bibinje. The other master, Gasparo Albertini, has been known to us but three more works are mentioned here. St. Valentine's altar for the cathedral in Pag, tabernacle for the church in the village Diniška and the tabernacle for the church in Kolan (all on Pag).